

Waarom deze werkplaats? >

- Versterken onderzoekscultuur binnen scholen
- Evidence informed handelen van leraren
- Ontwikkeling van praktijkrelevante kennis
- Kennisdeling via kennisknooppunt
- Duurzame stedelijke kennisinfrastructuur

Uitgangspunten samenwerking:

- Gelijkwaardigheid
- Dialoog en eigenaarschap

Kennisdeling >

Zie woa.kohnstamminstituut.nl voor:

- Kennisclips
- Achtergrondliteratuur
- Artikelen
- Publicaties Werkplaatsen
- Samen onderzoeken Werkt!
- Drie jaar Werkplaats Diversiteit
- Presentaties
- Kennisrotonde

Verhalen uit de Werkplaats >

Klik [hier](#) voor verhalen van collega's.

Professionalisering van leerkrachten

diversiteit & kansen gelijkheid

Rollen >

Wie onderzoekt?

- Leerkracht(-onderzoekers)
- Onderzoekers
- Lerarenopleiders
- Studenten

Wie coördineert?

- Algemeen coördinator WOA
- Onderzoekscoördinator WOA
- Onderzoekscoördinatoren
- schoolbesturen
- Leerteamcoördinatoren

Wie zet de koers uit?

- Regiegroep

Wie is eindverantwoordelijk?

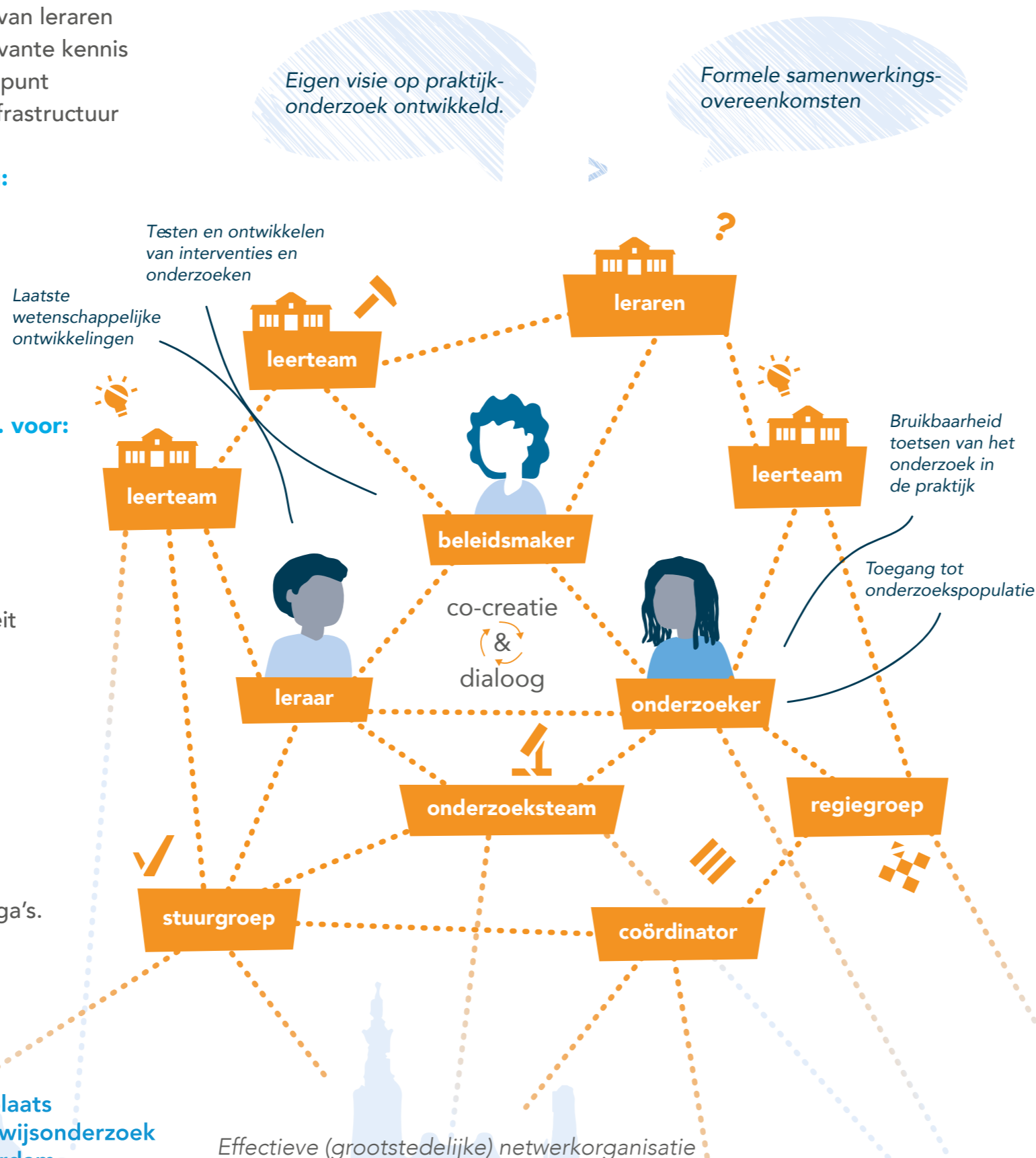
- Stuurgroep

Praktijkgerichtonderzoek >

- Gezamenlijke visie op praktijkgericht onderzoek
- Onderzoek via proces van co-creatie
- Op basis van een open dialoog samenwerken aan onderzoeksvragen die betekenis hebben voor de praktijk

Ambities

- Verbreden kennisknooppunt naar andere thema's, sectoren en netwerken
- Blijven investeren in gelijkwaardige en goede samenwerkingen
- Stimuleren verdere verspreiding van kennis en know-how

Waarom deze werkplaats?

De Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam (WOA) is een effectieve netwerkorganisatie. Er zijn korte lijnen en er is een heldere taak- en rolverdeling tussen leden en teams, die op basis van gelijkwaardigheid samenwerken. De WOA is in 2016 opgezet naar analogie van de werkplaatsen in de gezondheidszorg.

In een Werkplaats werken mensen uit onderzoek, praktijk en beleid met elkaar samen op basis van afspraken die zijn vastgelegd in een formele samenwerkingsovereenkomst. Door een constante dialoog tussen onderzoekers, praktijkprofessionals en beleidsmakers zijn deze Werkplaatsen goede proeftuinen voor onderzoek. Daarbij snijdt het mes aan twee kanten. Praktijkprofessionals en beleidsmakers worden gevoed met de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen en werken mee aan het ontwikkelen, uittesten en bijsturen van nieuwe interventies en instrumenten. Onderzoekers en studenten hebben op

hun beurt toegang tot onderzoekspopulaties en kunnen de bruikbaarheid en relevantie van hun onderzoek direct toetsen in de praktijk. De resultaten vloeien terug in het wetenschappelijke onderzoek en/of vinden hun weerslag in beleid.

De WOA bouwt voort op reeds bestaande samenwerkingen en verstevigt en verduurzaamt het samen opleiden en onderzoeken in de school. Het doel van de WOA is praktijkrelevante kennis te ontwikkelen en te verspreiden ter verbetering van de kwaliteit van onderwijs en onderzoek.

Gelijkwaardigheid, eigenaarschap, betekenisgeving en financieel en inhoudelijk commitment van de partners, beschouwen wij als essentiële 'ingrediënten' van een Werkplaats.

Kennisdeling

Kennisknooppunt

Zie woa.kohnstamminstituut.nl.

- Kennisclips
- Achtergrondliteratuur
- Artikelen
- Publicaties Werkplaatsen
 - *Samen onderzoeken Werkt!*
 - *Drie jaar Werkplaats Diversiteit*
- Presentaties
- Kennisrotonde
- Nieuwsbrief
- Agenda

De WOA heeft het kennisknooppunt '1AmEducation' ingericht (zie <http://woa.kohnstamminstituut.nl>). Wij zien het als een serieuze opdracht om de kennis, inzichten en ervaringen die wij opdoen binnen de WOA met zo veel mogelijk geïnteresseerden te delen. Wij doen dat op vele manieren, onder andere tijdens studiemiddagen, visiebijeenkomsten, congressen en door middel van posters en presentaties. Deze kennisdelingsactiviteiten hebben wij samen met achtergrondliteratuur, praktijkillustraties en kennisclips ondergebracht in het kennisknooppunt.

Met dit kennisknooppunt maken we het onderzoek van onze partners (in de kenniscentra en op de scholen) toegankelijk met een 'tweetrapsmodel': een korte, pakkende inhoudelijke tekst over de onderzoeksbevindingen, met een link naar een uitgebreide beschrijving voor wie er meer over wil weten. Wij werken hierbij samen met de Kennisrotonde. Zo hebben we voor de Werkplaats uit de kennisbank van de Kennisrotonde een selectie gemaakt van vragen en antwoorden die zijn gerelateerd aan het thema 'Diversiteit'. Wij zullen het kennisknooppunt de komende tijd verbreden naar andere thema's, sectoren (o.a. de Werkplaats VO Amsterdam) en netwerken.

Rollen

Wie onderzoekt?

Leerteam (leerteamcoördinator, leraar-onderzoekers, student-onderzoekers, onderzoekers)

Wie coördineert?

Leerteamcoördinator, onderzoekscoördinator bestuur, onderzoekscoördinator Werkplaats, algemeen coördinator Werkplaats

Wie zet de koers uit?

Regiegroep WOA (voorzitter regiegroep, onderzoekscoördinatoren besturen, onderzoekscoördinator Werkplaats, algemeen coördinator Werkplaats, vertegenwoordigers kennisinstellingen, facultatief: projectleiders onderzoeksprojecten Werkplaats)

Wie is eindverantwoordelijk?

Stuurgroep WOA (bestuurders van de betrokken schoolbesturen en kennisinstellingen)

Praktijkillustraties rollen en taken WOA:

<https://woa.kohnstamminstituut.nl/praktijkillustraties.html>

Praktijk(gericht)onderzoek

- Gezamenlijke visie op praktijkgericht onderzoek
- Onderzoek via proces van co-creatie
- Op basis van een open dialoog samenwerken aan onderzoeksvragen die betekenis hebben voor de praktijk

Met begeleiding van leerteamcoördinatoren en onderzoekers hebben 11 teams van leerkrachten en studenten onderzoeksvragen geformuleerd over het thema 'Diversiteit'. Zij hebben hier onderzoek naar gedaan en hebben kennis en visies gedeeld. De onderzoeksvragen van de leerteams komen altijd voort uit hun eigen praktijk. Elk leerteam heeft de onderzoeksresultaten beschreven in een leerteamverslag dat is terug te vinden in de WOA-publicatie *Drie jaar Werkplaats Diversiteit* (WOA, 2019). Zo hebben leerkrachten meer inzicht gekregen in de waarde en mogelijkheden van onderzoek voor hun handelen in de klas en in de school, en weten onderzoekers beter welke onderzoeksvragen er leven bij leerkrachten en welke interventies wel en niet werken.

Bestuurders, schoolleiders en onderzoekscoördinatoren spelen een belangrijke rol in het faciliteren en stimuleren van een onderzoekscultuur binnen scholen. Ter ondersteuning van deze professionalisering is er een gezamenlijk visie op praktijkgericht onderzoek ontwikkeld. Binnen de WOA beschouwen we het doen van onderzoek als een proces van co-creatie, waarin leraren en onderzoekers in open dialoog samenwerken aan onderzoek naar vragen die betekenis hebben voor de praktijk en voor de onderzoekers, en waarvan alle betrokkenen zich eigenaar voelen.

In aanvulling op de onderzoeken van de leerteams, is er een Werkplaatsonderzoek uitgevoerd naar de bijdrage van de WOA aan de professionele ontwikkeling van leerkrachten op het gebied van praktijkonderzoek en op het gebied van het thema 'Diversiteit' (Gaikhorst et al., 2019). Uit het onderzoek blijkt dat leraren die actief zijn binnen de WOA ervaren dat dit een positieve bijdrage levert aan hun professionele ontwikkeling. Echter, andere leraren uit WOA-scholen ontwikkelen zich niet significant beter dan leraren uit scholen die niet deelnemen aan de WOA. Het onderzoek laat zien dat het belangrijk is om te investeren in goede en gelijkwaardige samenwerkingsrelaties. Ook blijkt uit het onderzoek dat het goed is om na te denken over de vraag hoe positieve uitkomsten van de WOA breder verspreid kunnen worden onder lerarenteams in de scholen. Dit laatste is nodig omdat de Werkplaats niet alleen wil bijdragen aan de individuele ontwikkeling van leraren, maar ook aan schoolontwikkeling.

Thema's en onderzoeksprojecten

Thema's:

- Diversiteit
- Kansengelijkheid

Onderzoeksprojecten:

- Pilot Diversiteit
Visie op Diversiteit: Diversiteit: Wanneer handel je hoe, waartoe?
Canon Diversiteit: definitie sleutelbegrippen
- Diversiteit in de klas leren benutten
- Funds of Knowledge
- Gelijke Onderwijskansen

In de WOA onderzoeken we thema's die van belang zijn voor onderwijsprofessionals, opleiders en onderzoekers in een grootstedelijke omgeving. Diversiteit, zowel etnisch-culturele, sociale en cognitieve diversiteit, is het eerste gezamenlijke onderzoeksthema in de WOA. Wij hebben onderstaande visie op diversiteit ontwikkeld. Deze visie is het uitgangspunt bij de onderzoeken en de discussies binnen de Werkplaats.

WOA visie 'recht doen aan diversiteit'

Om alle kinderen voor te bereiden op het leven in een pluriforme samenleving, willen we in het onderwijs:

- gelijke kansen bevorderen voor alle kinderen om zich optimaal te ontwikkelen
- een open houding bij kinderen ontwikkelen
- kinderen stimuleren zichzelf te leren kennen als persoon met een unieke identiteit
- kinderen stimuleren connecties aan te gaan met anderen in verschillende sociale situaties
- kinderen kennis, vaardigheden en houdingen meegeven, waarmee zij hun weg kunnen vinden in en bij kunnen dragen aan een diverse samenleving

Het tweede thema dat centraal staat in de WOA is 'Kansengelijkheid'. Subthema's zijn: 'Taal', 'Leerkrachtverwachtingen' en 'Versterken van hulpbronnen van leerlingen'.

Verhalen uit de werkplaats

Ervaringen van deelnemers

Zie: Interview met leerkracht

Zie: Interview met leerteamcoördinator (pagina 53-55)

Zie: Interview met directeur (pagina 57-59)

Zie: Interview met bestuurder (pagina 61-63)

Zie: Interview met onderzoekscoördinator bestuur (pagina 47-49)

Zie: Interview met onderzoekscoördinator (pagina 43-45)

Zie: Interview met algemeen coördinator (pagina 43-45)

Zie: Interview met voorzitter regiegroep (pagina 39-41)

Co-creatie & dialoog; organisatie

Teams en groepen:

- Leerteams op scholen of bovenscholen, begeleid door onderzoekers
- Onderzoeksteam Werkplaats
- Leerteam lerarenopleiding
- Regiegroep
- Stuurgroep

Op alle niveaus van de samenwerking (regie, uitvoering onderzoek en kennisdeling) werken de partners samen op basis van gelijkwaardigheid, en alle partners en hun belangen zijn op elk niveau vertegenwoordigd. De Werkplaats fungeert als een flexibel netwerk van groepen en teams, die ieder hun eigen taken en verantwoordelijkheden hebben. Uitgangspunt is dat dialoog en eigenaarschap leiden tot betekenisvoller onderzoek en tot een sterke betrokkenheid van de deelnemers. De algemeen coördinator van de Werkplaats is de verbindende factor tussen de verschillende teams en groepen en zorgt voor de onderlinge communicatie en afstemming.

Aanbevelingen en tips

Organisatie

- Tijd voor opbouw
- Platte en flexibele structuur
- Goede rol- en taakverdeling
- Heldere randvoorwaarden
- Nadenken over borging

Onderzoek

- Zorg voor boundary objecten
- Praktijk- versus praktijkgericht onderzoek
- Zet studenten in

- Leg de link met agenda's bij kennisinstellingen en lerarenopleidingen

De afgelopen tijd is het aantal Werkplaatsen Onderwijsonderzoek in Nederland fors gegroeid. Een ontwikkeling die wij toejuichen, omdat wij sterk geloven in de kracht van de Werkplaats. Het is van belang dat we leren van elkaars bevindingen. Hieronder delen we een aantal praktijkervaringen en inzichten die naar ons idee essentieel zijn bij het opzetten en uitbouwen van een Werkplaats. We maken onderscheid in aandachtspunten voor de organisatie en aandachtspunten voor het onderzoek.

Organisatie

- Een Werkplaats opzetten kost tijd. Het kost minimaal vier jaar om een goed werkende infrastructuur op te bouwen met een groot aantal partners. Deelnemers moeten elkaar en elkaars gebruiken en wensen leren kennen, rollen en taken moeten worden beschreven en verdeeld. Voor veel deelnemers zijn onderzoek doen of leiding geven aan een leerteam nieuwe activiteiten. Zeker in de beginperiode is er veel tijd nodig voor overleg, het zoeken naar de beste vorm van samenwerking, het creëren van wederzijds begrip en het maken van afspraken. Pas wanneer de infrastructuur staat, is er ruimte voor inhoudelijke verdieping.
- Gelijkwaardigheid tussen de partners, eigenaarschap en betekenisgeving zijn cruciaal voor een succesvolle samenwerking.
- Ontwerp een zo plat mogelijke structuur, met korte lijnen.
- Zorg voor een goede verdeling en beschrijving van

taken en rollen.

- Zorg voor een flexibele structuur die je steeds kunt aanpassen, afhankelijk van het inhoudelijke thema en de beschikbare financiële middelen. Zo kunnen verschillende inhoudelijke projecten, met verschillende combinaties van partners, een plaats krijgen binnen de Werkplaats.
- Stel bij de start van de Werkplaats met alle partners dienstverleningsovereenkomsten op, waarin de inzet en het commitment van partijen wordt vastgelegd.
- Stel bij uitbreiding van een Werkplaats voor alle partijen heldere voorwaarden voor deelname op. Dat kan een financiële bijdrage aan de basisstructuur van de Werkplaats zijn of een inhoudelijk commitment aan een onderzoeksthema.
- Werk vanaf dag één van een Werkplaats aan plannen voor voorzetting en verduurzaming, zodat je tijdig een vervolg kunt organiseren.
- Stel een algemeen coördinator aan, die verantwoordelijk is voor logistieke, voorwaardelijke en strategische zaken, die zorgt voor onderlinge communicatie en afstemming, en die de contacten onderhoudt met relevante partners en stakeholders.
- Stel een onderzoekskoördinator aan die de regie heeft over het onderzoek en het onderzoeksteam. Naar ons idee is het van belang om de rollen van algemeen coördinator en onderzoekskoördinator te scheiden. Ten eerste, omdat ze verschillende competenties vereisen en ten tweede, omdat het erg veel tijd kost als je al deze taken moet uitvoeren.
- Leerteams hebben er profijt van en functioneren beter als er binnen het bestuur/de school al een structuur is voor onderzoek.
- Werken met bovenscholse leerteams vereist

organisatorisch meer en maakt dat het onderzoeksproces langzamer op gang komt. Maar als dit lukt, zorgt de bovenschoolse structuur voor een snellere verspreiding en uitwisseling van kennis tussen scholen.

- Werkplaatsen moeten zichzelf op den duur financieel kunnen bedruipen, maar een onderhoudsfinanciering ten behoeve van de instandhouding van een lichte basisstructuur is naar alle waarschijnlijkheid onvermijdelijk. Dan kan een Werkplaats blijven functioneren als externe financiering vanuit subsidies (tijdelijk) wegvalt. Dit betekent dat betrokken partijen bereid moeten zijn om te investeren in zo'n basisstructuur.

Onderzoek

- Ten behoeve van de betrokkenheid van de onderwijspraktijk is het belangrijk dat de onderzoeksvragen direct voortkomen uit de praktijk.
- Zogenaamde 'boundary objecten' (activiteiten of producten waarbij sprake is van eigenaarschap en betekenis bij alle betrokkenen) zijn van groot belang voor het commitment van en het draagvlak onder deelnemers. Denk hierbij aan: het delen van kennisclips, literatuur en visies over onderzoek, en het voeren van de dialoog daarover.
- In een Werkplaats gaat het niet alleen om verbetering van de onderwijskwaliteit op scholen, maar ook om versterking en verbetering van onderzoek in kennisinstellingen. Leerkrachten worden gevoed met de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van onderzoek en draaien mee in het uittesten en bijsturen van

nieuwe onderwijsinterventies. Onderzoekers en studenten hebben op hun beurt toegang tot onderzoekspopulaties en kunnen de bruikbaarheid en relevantie van hun onderzoek direct toetsen in de onderwijspraktijk. De resultaten van de onderwijsinterventies die daaruit voortkomen, vloeien terug in het wetenschappelijke onderzoek en zo is de cirkel rond.

- Een van de beoogde doelen van Werkplaatsen is om de stap te zetten van praktijkonderzoek naar praktijkgericht onderzoek. Echter, omdat een Werkplaats Onderwijsonderzoek start met het ophalen van vragen uit de onderwijspraktijk van individuele scholen, kost dit tijd. Bovendien ligt praktijkonderzoek in sommige situaties het meest voor de hand en/of is dit het meest realistisch of haalbaar. Dan is het belangrijk dat praktijkonderzoek niet als minder goed of relevant wordt bestempeld.
- De aan het onderzoek toegekende tijd is cruciaal. Het onderzoeksproces loopt het meest soepel wanneer elke (leerkracht)onderzoeker en leerteamdeelnemer tijd krijgt om aan het onderzoek te werken. Dit komt het onderzoeksplezier en de onderzoekskwaliteit ten goede.
- Ten behoeve van het onderzoek en de opleiding van studenten is het aan te raden om studenten actief te betrekken bij onderzoeken van leerteams. Aandachtspunt hierbij is dat een leerteam op eigen kracht verder kan, als de bijdrage van de student is afgerond.
- Veel resultaten van werkplaatsonderzoek zijn direct bruikbaar in lerarenopleidingen. Om die reden hebben we op de Universitaire Pabo van Amsterdam

een leerteam opgezet dat zich buigt over de vraag hoe dit is te realiseren. In dit leerteam participeren onderzoekers, opleiders, leerkrachten en studenten.

- Het heeft direct effect op het functioneren en het succes van een leerteam als de schoolleider/ bestuurder een onderzoekende cultuur in de school stimuleert en faciliteert. Leiderschap & onderzoek is daarom een belangrijk onderdeel van professionalisering in een Werkplaats.

Bovenstaande tekst is ook te vinden op p 11-13 van de publicatie *Drie jaar Werkplaats Diversiteit* (WOA, 2019).